

## Investigation Of Foreign Effects In The Education System From The Establishment Of The Republic To Present

Ali KILIÇ

İnönü University, Malatya-Türkiye

Süleyman Nihat ŞAD

İnönü University, Malatya-Türkiye

### Article History

Submitted: 20.02.2024

Accepted: 02.04.2024

Published Online: 12.04.2024

### Keywords

Education system  
Local expert  
Foreign expert  
Report  
Contribution

### Abstract

**Purpose:** After the Republic was established, it was required to examine the education systems of other countries and to evaluate the problems in the education system in an impartial manner in order to implement contemporary practices in the education system. In this context, Turkey has sent experts to domestic and overseas experts were invited period of training in our country. The purpose of this study is to examine the contributions of local experts sent abroad and the foreign experts invited to our country from the foundation of the Republic to the present day.

**Design & Methodology:** This research was designed in historical research pattern. Document analysis method was used in the data collection and analysis processes of the research. In order to obtain research data, relevant written documents were tried to be accessed. Documents collected on the subject were analyzed using a descriptive table prepared by the researcher with expert opinions. The analysis results were sent to two researchers who are experts in the field of education history, and the analyzes were checked for consistency. The validity of the research was checked by comparing it with different sources examining similar topics, thus trying to increase the external validity of the research.

**Findings:** In the examinations, positive contributions of the reports prepared by local and foreign experts to the Turkish Education System were determined. In the research, it was determined that the local experts were assigned to different countries in the European Continent, and the invited foreign experts were dominated by the USA and Germany. It has been determined that the experts contributed to all levels of education in the Turkish Education System, and in these contributions, it is observed that primary education and secondary education levels are concentrated in the field of vocational education.

**Implications & Suggestions:** Education System has taken the form of Utilizing the opinions of Western institutions in our recent history. However, the information and experiences obtained during this utilization process did not have the expected impact because they were not systematically evaluated in the context of education policies. These applications are needed more and more today in the globalizing world.



## Cumhuriyet'in Kuruluşundan Günümüze Eğitim Sistemimizdeki Yabancı Etkilerinin İncelenmesi

Ali KILIÇ

İnönü Üniversitesi, Malatya-Türkiye

Süleyman Nihat ŞAD

İnönü Üniversitesi, Malatya-Türkiye

### Makale Geçmişi

Geliş: 20.02.2024  
Kabul: 02.04.2024  
Online Yayın: 12.04.2024

### Anahtar Sözcükler

Eğitim sistemi  
Yerli uzman  
Yabancı uzman  
Rapor  
Katkı

### Öz

**Amaç:** Cumhuriyet kurulduktan sonra, eğitim sisteminde çağdaş uygulamaları hayata geçirmek amacıyla başka ülkelerin eğitim sistemlerinin incelenmesine ve eğitim sistemindeki sorunları tarafsız bir şekilde değerlendirmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bu bağlamda Türkiye yerli uzmanlarını yurtdışına göndermiş ve dönemin eğitim uzmanlarını da ülkemize davet etmiştir. Bu çalışmanın amacı Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar yurtdışına gönderilen yerli uzmanlar ile ülkemize davet edilen yabancı uzmanların eğitim sistemimize sunduğu katkıları incelemektir.

**Yöntem:** Bu araştırma tarihsel araştırma deseninde tasarlanmıştır. Araştırmanın veri toplama ve analiz süreçlerinde doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma verilerinin elde edilebilmesi için ilgili yazılı belgelere ulaşılmaya çalışılmıştır. Konuyla ilgili toplanan belgeler araştırmacı tarafından uzman görüşleri alınarak hazırlanan betimleyici bir tablo kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonuçları eğitim tarihi alanında uzman iki araştırmacıya gönderilmiş ve analizlerin tutarlılığı kontrol edilmiştir. Araştırmanın geçerliliği, benzer konuları inceleyen farklı kaynaklarla karşılaştırılarak kontrol edilmiş, böylece araştırmanın dış geçerliliği artırılmaya çalışılmıştır.

**Bulgular:** Elde edilen sonuçlarda yerli ve yabancı uzmanların hazırladığı raporların Türk Eğitim Sistemine olumlu katkıları belirlenmiştir. Yerli uzmanların Avrupa Kıtasında farklı ülkelere görevlendirildiği, davet edilen yabancı uzmanların ise ağırlıklı olarak ABD ve Almanya'dan olduğu belirlenmiştir. Türk Eğitim Sisteminde yerli ve yabancı uzmanların eğitimin her kademesine katkı sağladığı tespit edilmiş olup, bu katkıları ilköğretim ve ortaöğretim düzeyleri ile mesleki eğitim alanında yoğunlaştığı görülmektedir.

**Sonuçlar ve Öneriler:** Türk Eğitim Sisteminde uzman raporlarından yararlanma geleneği yakın tarihimizde Batılı kurumların görüşlerinden yararlanma şeklini almıştır. Ancak bu yararlanma sürecinde elde edilen bilgiler ve deneyimler eğitim politikaları bağlamında sistematik değerlendirilmediği için beklenen etkiyi oluşturamamıştır. Küreselleşen dünyada bu uygulamalara günümüzde daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır.



## GİRİŞ

Ekonomik ve toplumsal gelişmeyi amaç edinen her ülkede, dünyada yaşanan ekonomik, bilişim ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda toplumsal sistemlerde gerekli görülen değişim, gelişim ve yenileşmeyi sağlayacak nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi eğitim sisteminden beklenmektedir (Adıgüzel & Sağlam, 2009). Bir ülkenin geleceğe taşınmasının ana kriterlerinden birisi şüphesiz, o ülkeyi geleceğe taşıyacak insanların eğitim ihtiyaçlarına karşılık verebilmektir. Bu anlamda, eğitim sisteminden geçen bireylerin ülkenin kalkınmasına katkı sağlayabilmesi için doğru bir ihtiyaç analizi yapılması oldukça önemlidir. Türkiye’de bu ihtiyaç analizinin uluslararası standartlarla uyumlu bir şekilde yapılmasıyla ilgili sorunlar yaşandığının göstergelerinden biri, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) tarafından yapılan Uluslararası Öğrenci Başarısını Belirleme Programı (PISA)’nın sonuçlarıdır. PISA 2018’e katılan 37 ülke arasında matematik alanında en yüksek başarı puanına sahip Çin’dir. Türkiye ise aynı alanda 454 puanla 37 OECD ülkesi arasında 33.dür. En yüksek başarı puanı alabildiği okuma alanında Türkiye’nin okuma puanı ortalaması ise 466’dır. Bu puan ile Türkiye, 37 OECD ülkesi içinde 31. sırada iken 78 OECD ülkesi arasında ise 41. sırada yer almaktadır. Matematik ve okuma alanlarının yanı sıra, Fen Bilimleri ve Problem Çözme alanlarında da Türkiye’nin performansı değerlendirmeye tabi olan tüm ülkelerden daha düşüktür (www. meb. gov.tr.). Türkiye’ nin uluslararası sınavlardaki bu düşük performansı eğitim sistemi için gerekli olan reformların gerçekleştirilerek eğitim sisteminin kalitesinin artırılması gerektiğini göstermektedir. Bu bağlamda geçmişteki uygulamaların ve gelişmiş eğitim sistemlerine entegrasyon için yapılan çalışmaların gözden geçirilmesi önemlidir. Bu çalışmada Türk eğitim sisteminin geliştirilmesine ve dünyadaki eğitim sistemlerine entegrasyonu bağlamında yabancı ve yerli uzmanların etkilerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Türkiye’de eğitim sisteminin niteliğini düşüren birçok faktör vardır. Bunlardan en önemlisi şüphesiz ki, Milli Eğitimde istikrarlı bir devlet politikasının olmamasıdır (Karakütük & Özbal, 2019; Kirişçi & Yırcı, 2021). Milli Eğitime, politikacılar tarafından her zaman gereksiz müdahaleler olmuş ve olmaktadır. Bazı politikacı, bürokrat, yönetici ve bilim adamlarının eğitim sistemini kısa vadede dönüştürme çabaları istenilen düzeyde katkı sağlamamıştır. (Bademci, 1997). Türkiye’de eğitim politikaları üzerinde yalnız iktidarın değişmesi değil, aynı iktidara mensup başka bir bakanın gelmesi dahi değişik etkiler yaratmıştır (Takım, 2012; Tunç, 1969). Örneğin, 1990–1995 yılları arasındaki 5 yılda milli eğitimde 5 kez Bakan, 3 kez Bakanlık Müsteşarı ve 5 kez de Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı değişmiştir Her bakan değişikliğinde eğitim sistemimiz uygulanan programdan, kadro yapısına kadar birçok konuda değişim geçirmiştir. Bu kısa vadeli dönüşüm çalışmaları Türk eğitim sistemine olumsuz yönde yansımıştır (Bademci, 1997). Günümüzde ve gelecekte eğitim alanında düzenlemeler ve köklü değişiklikler yapmadan önce, geçmişte yaşanan tecrübeler hatırlanmalıdır. Türk toplumunun mutluluğu ve mutsuzluğu ile eğitim ve öğretimin ilişkisini araştırmak, bugünkü eğitim sorunlarımızı en iyi biçimde çözebilmek için eğitim alanında yapılanlar tartışılmalı ve bir takım dersler çıkarılmalıdır (Akyüz, 2001). Bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti’nin geçmişten günümüze eğitim alanında yaptığı atılımların incelenmesi ve bu atılımlardan dersler çıkarılması son derece önemlidir.

### *Cumhuriyetin Kuruluş Dönemindeki Eğitim Politikaları*

Türkiye Cumhuriyeti Kurulan her yeni devlet gibi, her yeni rejim gibi varlığını sürdürebilmek için kendine bağlı bir zihniyete sahip yeni bir nesil yetiştirmeye çalışmıştır (Çakır, 1999). Bu nedenle Mustafa Kemal de Cumhuriyet rejiminin yerleşmesi gayesiyle eğitim işine özel bir ilgi ve önem göstermiştir. Çünkü Ona göre yeni devletin kuracağı yeni düzeni oturtacak kuşaklar gelecekteki Türk çocuklarıdır (Koç, 1970). Türkiye Cumhuriyeti Devleti önceki dönemin hissedilen aksaklıklarını tamamlamaya gayret etmemiş, topyekûn bir medeniyet ve kültür değişimi hedefini gerçekleştirmeye çalışmıştır. Bu uğurda yapılan

reformlar, Türk toplumunu Batı medeniyeti çerçevesine çok daha bilinçli olarak sokma amacına yönelik bir dizi yenilikleri kapsamaktadır. Tevhid-i Tedrisat'tan Latin alfabesinin kabulüne kadar gerçekleştirilen kültürel özellikteki radikal reformlar, halka bir bir kabul ettirilirken geleceğe yani Batı'ya değişik tür ve çapta kapılar açılmıştır (Kafadar, 1997).

Mustafa Kemal Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren bu reformları yaparken birçok zorlukla karşılaşmıştır. Ancak Atatürk bu sosyal reformları, toplumun ekonomik ilişkilerini kapsayan, üretim biçimini, üretim değerlerinin dağılımını içine alan alt-yapı devrimlerini yapabilmek yolunda bir başlangıç olarak kabul etmiştir. Alt yapı devrimleri eğitim yoluyla desteklenmiştir. Eğitim alanında yapılan yeniliklerle, toplumda söz konusu devrimlere ilgi yaratılmaya çalışılmıştır (Koç, 1970). Çünkü bir ulus kendi öz benliğini değiştirirse, bireylerinin yaşamasına rağmen, kendi olmaktan çıkar, ölür, tarih sayfalarına gömülür gider. Bunu çok iyi bilen Atatürk, Türk Ulusunu öz benliğine, kopmaz bağlarla bağlayarak ilerleme, batılılaşma yolculuğuna başlamıştır. Bütün atılımlarının, devrimlerinin tek ve son amacı, Türk Ulusunu, öz benliğini yitirmeden, onu daima pekiştirerek, teknik ve uygarlıkta yükseltmek olmuştur (Öz, 1962 ).

### **Cumhuriyet Döneminde Eğitimde Çağdaşlaşma Politikaları**

Cumhuriyet döneminde çağdaşlaşma ve Batılılaşma anlayışı çerçevesinde Türk Eğitim Sistemini geliştirmek için birbirinden farklı ilişki kurma yolları geliştirilmiştir. Örneğin eğitimi yerinde alma, bilimi yerinde tanıma, uygulamaları yerinde görüp bunları ülke yararına Türkiye'ye taşıma düşüncesinin bir uzantısı olarak yurt dışına uzman gönderilmiş ve diğer ülkelerin eğitimi ile ilgili olarak rapor hazırlamaları istenmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), bazı elemanlarını ve başarılı öğretmenlerini araştırmalar yapmak üzere yurt dışına göndermiş ve incelemelerini rapor halinde istemiştir. Türk bilim adamları, yazarlar ve gazetecilerin, eğitimin gelişme çizgisi ile yabancı uzman ilişkisini ele alan yazılar yayımlamaları, model önerileri sunmaları ve kamuoyu oluşturmaları sağlanmıştır. Bu bağlamda gelişmiş ülkeler ile eğitim alanında atılım yapan Balkanlar ve İskandinav ülkelerinin eğitim atılımları yerinde görülmüş, dönemin ünlü eğitimcileri Türkiye'ye davet edilmiş ve eğitim ile ilgili birçok eser Türkçe'ye çevrilmiştir. Böylelikle Batı Eğitim Sistemi, kitaplarla Türkiye'de tanıtılmaya çalışılmıştır (Şahin, 1996). Şüphesiz ki çağdaşlaşma uğruna yapılan bu faaliyetlerin zirvesine yurt dışından Türkiye'ye yabancı uzman getirmek uygulaması oturtulmuştur.

Batıdan çeşitli konularda getirilen uzmanlar ile yurt dışına gönderilen ve eğitim uygulamalarını yerinde görüp rapor hazırlayan uzmanlar eğitimde batılılaşmayı etkileyen dinamik güçlerden biri olmuştur. Aslında Türkiye'de yabancı uzmanların verdikleri raporlardan yararlanarak eğitim sisteminde iyileştirmeler yapma fikri 1839 Islahat Hareketlerinden sonra ortaya çıkmış özellikle Mühendishane-i Bahri Humayun (Deniz Harp Okulu) ve Mühendishane-i Berri-i Humayun (Kara Harp Okulu) gibi askeri alanda açılan yeni okulların ders programlarında yabancı uzmanların bilgi ve tecrübelerinden yararlandığı görülmektedir (Erdem,1986). Ancak; bu girişimler hep bireysel çabalar olarak kalmış ve eğitim sistemimiz içinde sistematik bir yapıya kavuşturulmamıştır. Cumhuriyet Türkiye'sinde ise Avrupa ülkeleri ve ABD kaynak ülke olarak kabul edilip uzman gönderme ve uzman davetine belirli aralıklar ile devam edilmiştir.

Cumhuriyet yeni kurulduğunda yaptığı savaşlarda nitelikli insan gücünü büyük ölçüde kaybeden Türkiye Cumhuriyeti'nde özellikle eğitim öğretim faaliyetlerinde Cumhuriyet Devrimi hareketine paralel olarak sistem değişikliği gündeme gelmiştir. Bu durum eğitim alanında ihtiyaçların giderilmesini ve yeni adımlar atılmasını zorunlu kılmıştır. Bu atılan adımların en önemlilerinden biri eğitim alanında yapılan inkılaplardır. Eğitim öğretim faaliyetlerinde yönünü Batıya dönen inkılaplar dönemi, eğitim faaliyetlerinde çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşma fikrinin zirveye ulaştığı bir dönemdir. Bu bağlamda Cumhuriyet

kurulduktan sonra ilk olarak Milli Eğitim Bakanlığı aracılığı ile yabancı ülkelere kamu görevlileri gönderilmiş, onlardan izlenimlerini rapor haline getirerek Maarif Vekâletine sunmaları istenmiş daha sonra da zamanın eğitim alanında uzman kişileri Türkiye'ye davet edilmiş ve raporlar hazırlanmıştır. Bu uygulama Cumhuriyetin ilk yılları ile sınırlı kalmamış siyasi iktidarların eğitim alanındaki uygulamalarına göre ara ara devam etmiştir (Akyüz, 2001).

Yapılan bu uygulamalarda Batıcı eğitimsel bilginin aktarıldığı toplumlarda bilimsel yöntem, aynı zamanda, teori ve anlamı arka plana atan bir 'fetişizm' haline gelmiştir. Böylece yöntem aracılığıyla anlamsızlaştırılan eğitimsel bilgi, toplumların kendi özgün anlam dünyalarını yeniden inşa etmelerinin önünde en büyük engel haline getirilmiştir (Turan ve Şişman 2013). Batı'daki yeni eğilimlere aşırı bağımlılık sonucunda akademik akademik-entelektüel gelişme sekteye uğramıştır. Bu durumun bize özgü değerleri yansıtan bir eğitim sistemini kurmamıza engel olmasından dolayı Cumhuriyetten günümüze ara ara yapılan batılı eğitim sistemlerinden ve uzman raporlarından yararlanma faaliyetlerinin Türk eğitim sisteminde tam olarak anlaşılmadığı ve taklitçilikten öteye gitmediği problemi doğurmuştur.

Bir ülkede kullanımda olan eğitim programlarını ya da eğitim uygulamalarını, geliştiren uzmanların değerlendirmesi her zaman objektif sonuçlar vermeyebilir. Bu amaçla tarafsız uzmanların yapacağı değerlendirmeler ve eğitimde başarılı olmuş ülkelerin başarılı uygulamalarının yerinde görülüp rapor haline getirilmesi, eğitim-öğretimde başarı çitasını yükseltmek için son derece önemli faaliyetlerdir. Bu faaliyetlerin ülkemiz tarihindeki ilk örnekleri "başarılı eğitim uygulamalarını incelemek amacıyla yurtdışına uzmanların gönderilmesi ve Eğitim sistemlerinin ve programlarının uygulamada etkililiğini değerlendirme amacıyla yabancı uzmanların davet edilmesidir". Bu bağlamda Cumhuriyet kurulduktan sonra Osmanlı İmparatorluğu'ndan devir alınan ve yeni kurulan eğitim kurumlarının yapısı, ders programları, sistem ve ilerleyişi konusunda Türkiye Cumhuriyeti Devleti uluslararası alanda ün yapmış ünlü eğitimcileri Türkiye'ye davet etmiş ve aynı zamanda yerli uzmanlarını yurtdışına göndererek yerli ve yabancı uzmanların görüş ve önerilerinden yararlanmak istemiştir (Akyüz, 2001). Yabancı uzmanlardan faydalanmak, bütün kurumlarını yeniden kuran, çağdaşlaşmayı hedef tutan Cumhuriyet devletinin bir politikası olmuştur (Bal, 1991). Daha sonraki dönemlerde de yabancı uzmanlardan yararlanma politikası ara ara devam etmiştir.

Eğitim sistemimiz üzerinde yabancı etkilerinin önemli ölçüde görülmesine rağmen bu konuya ilişkin yapılan çalışma sayısının oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu çalışmaların çoğu Türkiye'ye gelen yabancı uzmanların raporlarına odaklanmaktadır (Akkutay, 1996; Şahin, 1996; Binbaşoğlu, 1999, Akyüz, 2001, Başgöz, 2005; Bal, 1991; Taşdemirci, 1992; Gül, 2003; Ekizceli, 2006; Taşdöven, 2013). Karagöz (2019)'un çalışmasında ise yapılan araştırmalardan farklı olarak sadece yabancı uzmanların raporlarını değil Cumhuriyetin ilk dönemlerinde yurt dışına gönderilen yerli uzmanların raporlarını da açıklamaya çalışmıştır. Bazı çalışmalarda ise gelişmiş ülkelerin eğitimi az gelişmiş ülkeleri sömürü aracı olarak kullanıldığına değinilmiştir (Ekizceli, 2006; Koç, 1970). Bunların yanında eğitimde yabancı etkisine ilişkin medyaya yansıyanlarda bazı çalışmaların konusunu oluşturmaktadır (Ergün, 1982). Yapılan çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde eğitimde yabancı etkisine ilişkin derinlemesine bir analizin yapıldığı çalışmaların çok sınırlı olduğu söylenebilir. Ayrıca bu etkiler sadece eğitimin belli boyutları üzerinde değerlendirilmiş (Bal, 1991; Taşdemirci, 1992; Çakır, 1999) olması da bir sınırlılık olarak değerlendirilebilir.

Günümüzde uluslararası platformlarda bir anlamda tarafsız uzman ya da tarafsız değerlendirme yapan bazı uluslararası kuruluşlar ve uygulamalar mevcuttur. Bu uygulamalardan özellikle TIMSS, PISA, PIRLS gibi uygulamalara katılan ülkelerin performansları dünya ölçeğinde yankı bulmaktadır. Her ülke bu sınavlarda elde ettiği sıralamayla eğitim sisteminin kalitesini ortaya koymaya çalışmaktadır. Bu

uygulamalar sayesinde ülkelerin eğitim sistemlerinin günümüzün rekabetçi koşulları içinde değerlendirilmesi, beraberinde eğitim sisteminin bir kez daha gözden geçirilmesi gerçeğini gündeme getirmektedir. Bu sebeple özellikle PISA ve TIMMS gibi küresel geçerliğe sahip değerlendirme sonuçlarının OECD, AB, UNESCO ve DB gibi ekonomik ve sosyal aktörlerin ülkelerin eğitim sistemlerini değerlendirilmesinde referans olarak kabul edilmesi, ülkelerin eğitimine katkı sağlayacak dönütler ortaya koymaktadır. Nitekim son zamanlarda açıklanan PISA sonuçlarında özellikle matematik alanında ülkemizin bir önceki PISA sonuçlarına göre mesafe kaydettiği ve üst sıralara yükseldiği görülmektedir ( www.meb.gov.tr). Dolayısıyla bu dönütler ülkelerin eğitim sistemlerini geliştirmeleri için fırsatlar sağlamaktadır.

Eğitimde yabancı etkisine ilişkin yapılan çalışmaların büyük bir çoğunluğunda Batılı uzmanların Türk Eğitim Sistemi üzerine etkileri incelenmiş fakat yerli eğitimcilerin ve uzmanların batılı ülkelere gidip yerinde gördüğü eğitim uygulamaları çerçevesinde hazırlanmış oldukları raporlardan fazla bahsedilmemiştir. Bir ülkenin eğitim sistemindeki sorunların salt yabancı bakış açısı ile çözülemeyeceği düşünüldüğünde yapılan bu çalışmada yabancı uzmanlar ile yerli uzmanların raporlarının karşılaştırılmasının eğitim sistemindeki sorunların çözümüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışmada hem yerli hem de yabancı uzmanların katkılarını ortaya koymak için daha sistematik bir yaklaşım benimsenerek bulguların karşılaştırılarak sentezlenmesi amaçlanmaktadır.

### ***Araştırmanın Amacı ve Önemi***

Bu çalışmada Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar yurtdışına gönderilen yerli uzmanlar ile ülkemize davet edilen yabancı uzmanların eğitim sistemimize sunduğu katkılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda aşağıda belirtilen sorulara cevap aranmıştır:

Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze;

1. Yurtdışına gönderilen ve ülkemize davet edilen yerli ve yabancı eğitimciler/uzmanlar kimlerdir?
2. Yerli ve yabancı eğitimciler/uzmanların gönderildikleri ve davet edildikleri ülkeler ile ziyaret tarihleri nedir?
3. Yerli ve yabancı eğitimciler/uzmanların katkı sağladıkları eğitim kademeleri ve/veya alanları nedir?
4. Yerli ve yabancı eğitimciler/uzmanların eğitim sistemimize katkıları/etkileri nasıl olmuştur?

Türk eğitim sisteminde Batı etkisi, Akyüz (2001), Başgöz (2005) ve Akkutay (1996) gibi birçok araştırmacının çalışmalarının konusu olmuştur. Literatürde belirli bir dönemle sınırlandırılan Türk Eğitim Sistemi'nde batı etkisinin incelendiği birçok araştırma vardır (Akyüz, 2001). Ancak Cumhuriyetten günümüze süregelen batı etkisinin yerli ve yabancı uzman raporları kapsamında yapılan sistematik çalışmaların ise sınırlı sayıdadır. Yapılan bu çalışmalarda sistematik bir yaklaşım ve karşılaştırmaya rastlanmamaktadır. Bu bağlamda mevcut çalışmada literatürdeki diğer araştırmalardan farklı olarak Batıdan gelen uzmanların raporları ile yurt dışına gönderilen yerli uzmanların raporları karşılaştırılmış ve en çok hangi konularda katkı yaptıkları sistematik olarak incelenmiştir. Çalışmadan elde edilecek bulguların son yıllarda yeni programların, yaklaşımların ön plana çıktığı Türk Eğitim Sistemi'nde uygulanacak yeni programların ve yaklaşımların daha verimli olmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

## YÖNTEM

### *Desen*

Bu araştırma tarihsel araştırma deseninde tasarlanmıştır. Tarihsel araştırma deseninde geçmişte meydana gelmiş olay ve olguların araştırılması ya da bir problemin geçmişle olan ilişkisi yönünden incelenmesinde dört kaynaktan faydalanılabilir. 1. arşivdeki bilgiler 2. Kişisel dokümanlar 3. Özel dokümanlar 4. Kamu dokümanları ( gazete, dergi, literatür vb.) (Lin, 1976). Bu kapsamda araştırmaya konu olan raporların geçmişte hazırlanması ve bu raporlar ile ilgili yapılan çalışmaların tarihsel kaynaklar olması nedeniyle bu çalışmada tarih araştırma deseni kullanılmıştır.

### *Veri Toplama Araçları*

Araştırmanın veri toplama ve analiz süreçlerinde doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, belli bir amaca dönük olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsayan bir süreci ifade etmektedir (Karasar, 2005). Ayrıca konuyla ilgili resmi ya da özel kayıtların toplanması, sistematik olarak incelenmesi ve değerlendirilmesini sağlamaktadır (Ekiz, 2015). Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini içerir (Yıldırım & Şimşek, 2011). Araştırma verilerini elde etmek için ilgili yazılı dokümanlara ulaşmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda veritabanlarından (ULAKBİM, Yöktez, Google Scholar) ulaşılan kaynakların yanı sıra kütüphaneler ve bu konunun uzmanlarından ilgili kaynaklar temin edilmiştir.

### *Verilerin Analizi*

Konuyla ilgili toplanan araştırmalar, yayınlar (kitap, tez, makale, rapor vb.) vb. dokümanlar araştırmacı tarafından uzman görüşleriyle hazırlanan tanımlayıcı tablo kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın amacı kapsamında oluşturulan tablonun geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin kanıtlar ortaya koymak için taslak tablo eğitim programları ve öğretim alanında çalışan üç uzmanın incelemesi sağlanmıştır. Gelen dönütler doğrultusunda araştırmada kullanılacak olan tanımlayıcı tablo oluşturulmuştur. Oluşturulan tanımlayıcı tabloda veriler, yurtdışına gönderilen ve ülkemize davet edilen yerli ve yabancı eğitimciler/uzmanlar, yerli ve yabancı eğitimciler/uzmanların gönderildikleri ve davet edildikleri ülkeler ile ziyaret tarihleri, yerli ve yabancı eğitimciler/uzmanların katkı sağladıkları eğitim kademeleri ve/veya alanları, yerli ve yabancı eğitimciler/uzmanların eğitim sistemimize katkıları ve etkileri başlıklar halinde kategorize edilerek incelenmiştir. Ardından analiz sonuçları eğitim tarihi alanında uzman iki araştırmacıya gönderilmiş ve yapılan analizleri tutarlılık açısından kontrol edilmesi sağlanmıştır. Bu kapsamda uzmanlar analiz sonuçlarına ilişkin araştırmacılarla görüş birliği ortaya koymuşlardır. Araştırma benzer konuları inceleyen farklı kaynaklar ile karşılaştırılarak geçerliliği kontrol edilmiş böylece araştırmanın dış geçerliliği artırılmaya çalışılmıştır.

## BULGULAR

Tarihsel bir araştırma olarak desenlenen bu çalışmada incelenen dokümanlardan hareketle yerli ve yabancı uzmanlara ilişkin bilgiler ile eğitim sistemine sundukları katkılara ilişkin bulgular tablo 1'de özetlenmiştir. Tablo 1'de özet bilgiler halinde sunulan bulgular, araştırmanın alt problemlerine göre başlıklar halinde aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1

Yerli ve yabancı uzmanlara ait bilgiler ve eğitim sistemimize katkılarına ilişkin özet bulgular

Eğitimci/uzman	Gittiği ya da Geldiği Ülke	Tarih	Katkı sağladığı alanlar	Katkı sağladığı eğitim kademesi	Açıklama	Katkı	Kaynak
Kemal Zaim Bey	Fransa ve İsviçre	1926	Tüm alanlar	Tüm kademesler	Fransa'da ve İsviçre'de birçok okulu ziyaret etmiştir. Bu okullardaki araç gereçlerin çok zengin olmadığı ancak ihtiyaçları karşılaması açısından bizim okullardan üstün olduğunu rapor etmiştir. Ayrıca Kemal Zaim bey Fransa'da bulunan Türk talebelerinin başarılı olması için mutlaka Fransızca'yı öğrenmeleri gerektiğini rapor etmiştir.	Rapordan sonra okullara araç gereç temini hızlanmıştır.	Karagöz (2019)
İsmail Hakkı Bey	Almanya, İngiltere, Çekoslavakya	1925	Tüm alanlar	Mesleki eğitim	Yurtdışına gönderilen öğrencilerin gidilen ülkelerden hazırlık eğitimi almasını ve üretici insan yetiştirmek istiyorsak Almanya, İngiltere ve Çekoslavakya gibi mesleki eğitime önem verilmesini önermiştir.	Mesleki eğitime verilen önem artmış ve mesleki eğitim veren okul sayısı artmıştır.	Karagöz, (2019)
Zekai Bey	Sovyetler Birliği	1925	Tüm alanlar	Tüm kademesler	Türkiye'nin Rusya büyükelçisi olan Zekai Bey, Rusya'da cehaletin fazla olduğunu, Rusların cehaleti yenmek için öğrencilere sadece okuma yazma öğretmekle yetinmediklerini aynı zamanda görsel ve işitsel araçlardan çokça faydalandıklarını ve iyi neticeler aldıklarını rapor etmiştir. Zekai Bey bu raporu ilgili makamlara sunarak Türk Eğitim Sistemi'nde de görsel ve işitsel öğelere çokça yer verilmesi gerektiğini önermiştir.	Herhangi bir katkı gözlenmemiştir.	Karagöz (2019)



Nafiz Atrf Kansu Ve Rıdfan Nafiz Beyler	Sovyetler Birliği	1926	Tüm alanların eğitim programları	Tüm kademeler	Sovyetler Birliği'ni oluşturan her ülkede uygulanan programlar ayırdır, ve ihtiyaçlara göre belirlenmiştir.	Tek program uygulaması devam etmiştir.	Karagöz (2019)
Ahmet Hilmi Bey	Bulgaristan, Almanya	1925	Tüm alanlar (özellikle ormancılık eğitimi ve açık hava eğitimi)	Tüm kademeler	İnceleme yaptığı ülkelerdeki gibi Ortaokullardaki eğitim süresinin ikiye ayrılmasını, liselerin son sınıfta değil ilk sınıfta ikiye ayrılmasını ve iktisadi eğitim veren meslek liseleri ile orman mektepleri açılmasını önermiştir.	Lise ve ortaokullar ile ilgili herhangi bir etkisi olmamış ancak orman mektebi düşüncesi, orman mühendisliği lisans programına olan önemi artırmıştır.	Karagöz (2019)
Selim Sırrı	Çekoslovakya	1925	Beden eğitimi dersi	Spor mektepleri	Rapor Prag'daki kongrenin özeti'dir.	Kongrede alınan kararlar doğrultusunda eğitim sisteminde beden eğitimi derslerinin önemi artmıştır.	Karagöz (2019)
Muallim Talat Bey	Romanya Ve Macaristan	1926	El işleri eğitimi alanı	Mesleki Eğitim (Lise)	Romanya ve Macaristan da el işi dersleri çocukların yaratıcılığını geliştirmektedir.	Rapor doğrultusunda herhangi bir iyileştirme yapılmamıştır.	Karagöz (2019)
Mustafa Necati	Çekoslovakya, Almanya, Fransa	1927	Tüm eğitim alanları	Tüm kademeler	İnceleme yapılan ülkelerdeki uygulamalardan etkilenerek ilk mektepteki programların yeniden düzenlenmesini, muallim ihtiyaçlarımız bir an önce	Milli eğitim bakanlığının eğitim sistemini etkileyen bir	Karagöz (2019)

					İngiltere, İtalya	giderilmesini, kurslarda İsveçli öğretmenler eşliğinde beden eğitimi öğretmenleri yetiştirilmesini önermiş ve sanayi nefise mekteplerinde Avrupa'dan çok geride olduğumuz tespitini yapmıştır.	çok kararında etkili olmuştur.	
John Dewey	ABD	1924	Eğitimin tüm alanları	Tüm kademeler	Programların yeniden düzenlenmesi, Milli Eğitim Bakanlığı Örgütünün merkeziyetçi yapısının değiştirilmesi, Öğretmen yetiştirmenin gözden geçirilmesi, Okul sisteminin düzenlenmesi, Sağlık ve sağlığın korunması, Okul disiplini, Matbaa, Güzel Sanatlar ve Özel Okullar ile ilgili birçok tespit ve öneri getirmiştir.	Hazırladığı rapor eğitimin sisteminin tüm kademelerinde etkili olmuştur. Bu öneriler sonucunda ilk Vekâleti, kendisine bağlı olarak Talim ve Terbiye Dairesi'ni kurmuş ve Talim ve Terbiye Dairesi'ne eğitim-öğretim işleriyle ilgilenmek görevi verilmiştir.	Özcan (2006), Bal (1991), Gül (2003)	
Alfred Kühne	Almanya	1925	Mesleki eğitim kademelerinin tüm alanları	Mesleki eğitim (Lise)	Mesleki eğitimde temel eğitimin önemini vurgulamış. Çeşitli kuruluşlardaki çıraklık okullarının kapasitelerinin genişletilmesini ve daha çok öğrenci yetiştirmesini, Kadınların meslek eğitimleri için açılacak okullarda ev idaresi, çocuk bakımı, biçki ve dikiş gibi derslerin yer almasını istemiştir. İkili öğretime geçilmesini ve	Mesleki eğitime verilen önemin artmasında etkili olmuştur.	Başgöz (2005)	

					öğretmenlerin ücretlerinin bölgelere göre belirlenmesini önermiştir. Eğitim sistemindeki Merkeziyetçiliği eleştirmiştir.		
George Stiehler	Almanya	1926	Resim iş alanı	Mesleki eğitim (Lise)	Resim iş öğretmenlerinin yetiştirilmesine özen gösterilmesini ve bu öğretmenlerin okul müfettişlerine danışman olmasını önermiştir.	Resim İş dersinin öneminin artmasında etkili olmuştur.	Sulubulut (2017)
Omer Buyse	Belçika	1927	Sanat Okulları	Mesleki eğitim (Lise)	Sanat okullarının sayılarının ve niteliklerinin artırılmasını, kız çocukların mesleki eğitimine önem verilmesini, mesleki okullardaki programların güncellenmesini ve okullar açılırken bölgesel ihtiyaçların gözözetilmesini önermiştir.	1934'te ilk defa Kız Teknik Okulu, ardından 1937'de Erkek Teknik Okulu açılmıştır.  Ülkenin çeşitli yerlerinde halka yönelik mesleki teknik eğitim kurslarının açılmasında etkili olmuştur.	Akkutay (1996)
Albert Malche	İsviçre	1932	Tüm üniversite sistemi	Yükseköğretim	Üniversitelerde dil derslerine ağırlık verilmesini, araştırma yapmak için kütüphaneler kurulmasını, mezunlar derneklerinin kurulmasını önermiştir.	Darülfünunun yerine İstanbul Üniversitesi adı ile yeni üniversite kurulmasına ilişkin kararda etkili olmuştur.	Taşdemirci (1992)
Berly Parker	ABD	1934	Eğitimin tüm alanları	Tüm kademeler	Okul bina sayılarını artırarak öğretmen yetiştirmeye önem verilmesini, okul süresinin	Sunduğu rapor okul binalarının	Binbaşioğlu,(1999)

					azaltılabileceğini, öğrencilere daha çok pratik bilgiler verilmesini, yetenekli öğrencilerin gözetilmesini ve hizmet içi eğitime önem verilmesini önermiştir.	sayısının artmasında etkili olmuştur.	
John J. Ruffi	ABD	1951	Rehberlik , Kütüphane , Sınav sistemi	Tüm kademeler	Öğrencinin iyi yönlendirilmesi için etkin bir rehberlik sistemi kurulmasını, okullarda kütüphane eksiklikleri giderilmesini yeni bir sınav sistemi getirilmesini ve Merkeziyetçiliği eleştirmiştir.	Okullarda rehberlik sisteminin ve kütüphane kurulmasının yaygınlaşmasında ve 1955 Yılındaki sınav sistemi değişikliğinde etkili olmuştur.	Marım ve Sam,(2017)
Watson Dicker man	ABD	1951	Halk eğitimi	Halk eğitimi	Türkiye'nin halk eğitiminde köklü bir geçmişe sahip olduğu ve bu eğitimin daha etkin yapılması için MEB bünyesinde bir teşkilatlanmaya gidilmesini, hizmet içi eğitime önem verilmesini önermiş ve merkeziyetçiliği eleştirmiştir.	Türkiye'de ilk kez halk eğitim seminerleri yapılmasında etkili olmuştur. Yapılan bu seminer sonucunda halk eğitimi alanında eleman yetiştirmenin ve işbirliğinin artmasına katkı sağlamıştır.	Binbaşoğlu, (1999)
Kate Vixon Wofford	ABD	1951	Köy okulları	İlk okullar	Köy ilkokullarında müfredatın güncellenmesini, kızların okula gönderilmesinin özendirilmesini, ilkokulda öğrenim sürelerinin zaman içerisinde uzatılmasını ve karma eğitim yaygınlaştırılmasını önermiş ayrıca eğitim	Köy okullarında kız çocuklarının okula gönderilme oranlarının artmasında	Marım ve Sam,(2017)

					sistemindeki Merkezîyetçiliği de eleştirmiştir.	etkili olmuştur.	
Lester Beals	ABD	1952	Rehberlik alanı	Tüm kademeler	Tüm okul kademelerinde etkin bir rehberlik sisteminin kurulmasını ve sürekli geliştirilmesini, Milli Eğitim Bakanlığının bir an önce çocuk rehberlik kliniklerinde çalışacak uzmanları ve psikologları yetiştirme işine başlamasını önermiş ve Eğitimde Merkezîyetçiliği eleştirmiştir	Okullardaki rehberlik hizmetlerinin yaygınlaşmasında ve uzman psikologların yetişmesinde etkili olmuştur.	Marım ve Sam,(2017)
Ellsworth Tompkins	ABD	1952	Orta okul, Karma eğitim	Tüm kademeler	Türk okulları ile ABD okullarını karşılaştırmış ve Türk okullarındaki temel sorunların kaynağı olarak müfredatın sabit olması olarak görmüştür. Karma eğitime vurgu yapmıştır.	Ekim 1953'de "Muhtelif Gayeli Orta Okul" açılmasına ve Karma eğitimin yaygınlaşmasında etkili olmuştur.	Marım ve Sam,(2017)
Robert J. Maasick	ABD	1953	Tüm öğretmen yetiştirme alanları	Öğretmen yetiştirme	Öğretmenlerin yüksekokul mezunu olması gerektiğini, yetiştirilme sürelerinin artırılmasını ve öğretmenlerin sürekli hizmet içi eğitimden geçmesini önermiş ve öğretmen yetiştirmede çift başlılık ortadan kaldırılarak köy enstitüleri ve öğretmen okulları birleştirilmesi gerektiğini söylemiştir. Ayrıca eğitim sistemindeki merkezîyetçiliği eleştirmiştir.	Öğretmenlerin yüksek okul mezunu olmasında ve öğretmenlerin hizmet içi eğitimin faaliyetlerinin artmasında etkili olmuştur.	Şahin, (1996)
M. Costat	ABD	1955	Sanat okulları	Mesleki eğitim (Lise)	Sanat okullarında teorik ve atölye derslerinin arasındaki ilişkinin artırılmasını, bu okullardaki derslere ek ders olarak değil de alanında uzman öğretmenlerin girmesini,	Sanat okullarında atölye derslerine giren öğretmenlerin eğitimlerinin yeniden düzenlenmesi	Marım ve Sam,(2017)

							nde etkili olmuştur.	
Elizabeth S. Gorvine	ABD	1957	Kız sanat ortaokulları, kız enstitüler i, akşam programları, köy programları ve kız teknik öğretmen okulu	Mesleki eğitim (Lise)	Köy kurslarının bir müddet daha devam etmesinin faydalı olacağını ve Kız Teknik Öğretmen okullarına seçilen öğretmenlerin yeni programlara çabuk adapte olan öğretmenlerden seçilmesi gerektiğini önermiştir.	Kız teknik öğretmen okullarında çeşitli düzenlemelerin yapılmasında etkili olmuştur.	Akyüz,(2001)	* p<.05
America Carnegie Forum Uzmanları	ABD	1997	Eğitim Fakültesinin Tüm Programları	Eğitim Fakülteleri	Öğretmenlik mesleğinin standartlarını belirleyecek bir ulusal komite kurulmalıdır; öğretmen eğitimi için fen-edebiyat alanlarının birinden lisans derecesi alınması önkoşul olmalıdır; öğretmen yetiştiren programlar yüksek lisans derecesi verecek biçimde geliştirilmelidir.	Eğitim fakültelerinde ki tüm programların derslerinin kur tanımlarında etkili olmuştur.	Okçabol, (2001)	
Avrupa Birliği kuruluşlarının Uzmanları	Avrupa Birliği	2005	İlk Öğretim Programları	Eğitim Fakülteleri	Kazanımlardan yola çıkarak yapılandırmacı bir yaklaşım benimsenmelidir. Konu ve kavramlar sarmallık ilkesine uygun olarak tasarlanmalıdır. Bilgiye ulaşma yolları alternatif yöntem ve tekniklerle verilmelidir. Öğretmenin öğrenciye sorgulamayı öğrettiği bir eğitim anlayışı geliştirilmelidir. Velilerle işbirliği esas alınarak birlikteliğe dayalı öğrenci değerlendirilmesi sürecine dayalı farklı ölçme araçlarıyla çoklu yapılmalıdır. Yaşam kaynak olarak kullanılmalı ve öğrenciyi merkeze alarak ihtiyaçlarına eğilen öğretmen ve yöneticiler benimsenmelidir.	İlk Öğretim Programlarının yapılandırmacı yaklaşımına göre düzenlenmesinde etkili olmuştur.	Çınar, (2014)	

### ***Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze yurtdışına gönderilen ve ülkemize davet edilen yerli ve yabancı eğitimciler/uzmanlara ilişkin Bulgular***

Tablo 1'i incelendiğinde yabancı ülkelere sekiz tane yerli uzmanın gönderildiği görülmektedir. Bu uzmanlar: Kemal Zaim Bey, İsmail Hakkı Bey, Zekai Bey, Nafı Atıf Kansu ve Rıdvan Nafız Beyler, Ahmet Hilmi Bey, Selim Sırrı, Muallim Talat Bey, Mustafa Necati'dir.

Tablo1'i incelediğinde Cumhuriyet'ten günümüze ülkemize davet edilen ve eğitim sistemimizde etki bırakan yabancı uzmanların sayısı ön dört, yabancı kuruluşların sayısı ise ikidir. Yabancı uzmanlar: John Dewey, Alfred Kühne, George Stiehler, Omer Buyse, Albert Malche, Berly Parker, John J. Rufi, Watson Dickerman, Kate Vixon Wofford, Lester Beals, Ellsworth Tompkins, Roben J. Maaske, M. Costat, Elizabeth S. Gorvine'dir. Kuruluşlar: Amerika Carnagie Forum Uzmanları ve Avrupa Birliği Kuruluşlarının Uzmanları'dır.

### ***Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze yerli ve yabancı eğitimciler/uzmanların gönderildikleri ve davet edildikleri ülkeler ile ziyaret tarihlerine ilişkin bulgular***

Tablo 1' yerli uzmanların görevlendirildiği ülkeler incelendiğinde Almanya'ya İsmail Hakkı Bey, Mustafa Necati ve Ahmet Hilmi Bey Fransa'ya, Kemal Zaim Bey ve Mustafa Necati Sovyetler Birliği'ne, Zekai Bey, Nafı Atıf Kansu Ve Rıdvan Nafız Beyler İngiltere'ye, Mustafa Necati ve Ahmet Hilmi Bey Çekoslavakya'ya, İsmail Hakkı Bey ,Mustafa Necati ve Selim Sırrı Bey, Bulgaristan'a Ahmet Hilmi Bey, İtalya'ya Mustafa Necati Bey, İsviçre'ye Kemal Zaim Bey, Romanya ve Macaristan'a Muallim Talat Bey'in görevlendirildiği görülmektedir.

Tablo 1' de yabancı uzmanlar ve davet edildiği ülkeler ise ABD: John Dewey, Beriye Parker, John J. Rufi, Watson Dickerman, Kate Vixon Wofford, Lester Beals, Ellsworth Tompkins, Roben J. Maaske, Elizabeth S. Gorvine, Amerika Carnagie Forum Uzmanları, M. Costat Almanya: Alfred Kühne, George Stiehler, Belçika: Omer Buyse, İsviçre: Albert Malche ve Avrupa Birliği Kuruluşlarının Uzmanları'nın olduğu görülmektedir. Tablo 1'de yerli uzmanların görevlendirildiği ülkelerin genellikle Avrupa Ülkeleri olduğu yabancı uzmanların ise genellikle ABD'den davet edildiği anlaşılmaktadır. Tablo 1'i incelediğimizde yerli uzmanlardan 1925 yılında: İsmail Hakkı Bey, Zekai Bey, Ahmet Hilmi Bey, Selim Sırrı bey 1926'da: Kemal Zaim Bey, Nafı Atıf Kansu Ve Rıdvan Nafız Beyler, Muallim Talat Bey 1927'de: Mustafa Necati Bey'in görevlendirildiği görülmektedir.

Tablo 1'de yabancı uzmanların davet edilme tarihleri incelendiğinde 1924'te: John Dewey, 1925'te: Alfred Kühne, 1926'da: George Stiehler, 1927'de: Omer Buyse, 1932'de: Albert Malche, 1934'de: Beriye Parker, 1951 'de: John J. Rufi, Watson Dickerman ve Kate Vixon Wofford 1952'de: Lester Beals ve Ellsworth Tompkins, 1953'de: Roben J. Maaske, 1955'te: M. Costat 1957'de: Elizabeth S. Gorvine 1997'de: Amerika Carnagie Forum Uzmanları, 2005'de: Avrupa Birliği kuruluşlarının Uzmanları'nın davet edildiği görülmektedir.

Tablo 1'de yerli uzmanların görevlendirmelerinin 1925, 1926 ve 1927 yılları arasında yoğunlaştığı görülmektedir. Tablo 1'de Yabancı uzmanların 1924, 1925, 1926, 1927, 1932, 1934 tarihleri arasında ülkemize yaptıkları ziyaretlerin arttığı, 1934'ten 1950'li yıllara kadar eğitim sistemine etki yapacak önemli bir uzmanın davet edilmediği ancak çok partili hayata geçişin yaşandığı 1951 ve 1957 yılları arasında bu davetlerin tekrar yoğunlaştığı görülmektedir. Tablo 1' de bu tarihlerden sonra da ülkemizde yabancı uzmanlardan yararlanma geleneğinin devam ettiği ancak; bu geleneğin 1997 ve 2005 yıllarında bireysel olarak uzmanlardan değil de ekip ve kuruluş uzmanlarından yararlanmaya dönüştüğü görülmektedir.

### ***Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze yerli ve yabancı eğitimciler/uzmanların katkı sağladıkları eğitim kademeleri ve/veya alanları***

Tablo 1 incelendiğinde yerli ve yabancı uzmanlardan Kemal Zaim Bey, Zekai Bey,. Nafı Atıf Kansu Ve Rıdfan Nafız Beyler, Ahmet Hilmi Bey Mustafa Necati, John Dewey, Berly Parker, John J. Rufi ,Lester Beals, Ellsworth Tompkins eğitimin tüm kademelerinde İsmail Hakkı Bey, Muallim Talat Bey Alfred Kühne George Stiehler Omer Buysel M. Costat Elizabeth S. Gorvine'nin mesleki eğitimde Kate Vixon Wofford'un ilk okul, Selim Sırrı Bey'in spor mekteplerinde, Watson Dickerman'ın halk eğitimde Albert Malche, Amerikan Carnegie Forum Uzmanları ve Avrupa Birliği kuruluşlarının Uzmanlarının üniversiteler ve eğitim fakültelerinde son olarak da Roben J. Maaske'nin öğretmen yetiştirme alanlarında katkı sağladıkları tespit edilmiştir. Tablo 1 deki veriler incelendiğinde hem yerli hem de yabancı uzmanların öncelikli olarak eğitimin tüm kademeleri hakkındaki hazırladıkları raporların ön plana çıktığı daha sonra da mesleki eğitimin üzerinde durulduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda hazırlanan raporların eğitimin tüm kademelerin incelenmesinin değil de daha özelden belirli alanların daha derinlemesine incelenmesi şeklinde olmasının Türk Eğitim Sistemi'ne daha fazla katkı yapacağı düşünülebilir.

### ***Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze yerli ve yabancı eğitimciler/uzmanların eğitim sistemimize katkıları/etkilerine ilişkin bulgular***

Tablo 1'deki veriler incelendiğinde Cumhuriyet ilk yıllarında Batılı ülkelere gönderdiğimiz yerli uzmanların gittikleri ülkenin tüm eğitim sistemini rapor ettiği, bu raporlarda da mesleki eğitim ve alanlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Bu durumun yeni kurulan cumhuriyetin kalkınma hedeflerine ulaşmak için nitelikli ara insan gücüne ihtiyaç duymasından kaynaklandığı söylenebilir. Bu bağlamda Tablo 1 incelendiğinde yerli ve yabancı uzmanlar ile kuruluşların hazırladıkları raporlar ile Türk eğitim sisteminin farklı alanlarına katkıda buldukları görülmektedir. Aşağıda hangi uzmanların hangi alanda katkıları verdiğini aşağıda belirtilen başlıklar altında verilmiştir.

#### ***Tüm eğitim kademelerine katkı sağlayanlar***

Kemal Zaim Bey Fransa'da ve İsviçre'de birçok okulu ziyaret etmiştir. Bu okullardaki araç gereçlerin çok zengin olmadığı ancak ihtiyaçları karşılaması açısından bizim okullardan üstün olduğunu rapor etmiştir. Ayrıca Kemal Zaim Bey Fransa'da bulunan Türk talebelerin başarılı olması için mutlaka Fransızca'yı öğrenmeleri gerektiğini rapor etmiştir. Hazırlanan bu rapordan sonra okullara araç gereç temini hızlanmıştır.

Zekai Bey Türkiye'nin Rusya büyükelçisidir, Rusya'da cehaletin fazla olduğunu, Rusların cehaleti yenmek için öğrencilere sadece okuma yazma öğretmekle yetinmediklerini aynı zamanda görsel ve işitsel araçlardan çokça faydalandıklarını ve iyi neticeler aldıklarını rapor etmiştir. Zekai Bey bu raporu ilgili makamlara sunarak Türk Eğitim Sistemi'nde de görsel ve işitsel öğelere çokça yer verilmesi gerektiğini önermiştir.

Nafı Atıf Kansu ve Rıdfan Nafız Beyler Sovyetler birliğinde çeşitli bölgelerde eğitimin tüm kademelerinde incelemeler yapmışlar ve bu incelemelerini on altı başlık altında raporlaştırmışlardır. Raporda Sovyetler Birliği'ni oluşturan her ülkede uygulanan programlar ayrı olduğundan bahsetmişler ve bu programların uygulandığı bölgenin ihtiyaçlarına göre belirlendiğini tespit etmişlerdir. Raporda Türk Eğitim Sistemindeki merkezde hazırlanan programdan vazgeçilmesi önerilmesine rağmen tek program uygulaması devam etmiştir.



Ahmet Hilmi Bey inceleme yaptığı ülkelerdeki gibi Türk Eğitim Sistemi'nde de ortaokullardaki eğitim süresinin ikiye ayrılmasını, liselerin son sınıfta değil ilk sınıfta ikiye ayrılmasını ve iktisadi eğitim veren meslek liseleri ile orman mektepleri açılmasını önermiştir. Hazırlanan bu raporun lise ve ortaokullar ile ilgili herhangi bir etkisi olmamış ancak; orman mektebi düşüncesi, üniversitelerdeki orman mühendisliği lisans programına olan önemi artırmıştır.

Mustafa Necati Aynı zamanda dönemin Milli Eğitim Bakanıdır. Mustafa Necati inceleme yaptığı ülkelerdeki uygulamalardan etkilenerek bir rapor hazırlamıştır. Raporda ilk mektepteki programların yeniden düzenlenmesini, muallim ihtiyaçlarımız bir an önce giderilmesini, kurslarda İsveçli öğretmenler eşliğinde beden eğitimi öğretmenleri yetiştirilmesini önermiş ve ayrıca sanayi nefise mekteplerinde Avrupa'dan çok geride olduğumuz tespiti yapmıştır. Mustafa Necati'nin bu önerileri; ilk mektepteki programların yeniden düzenlenmesinde, muallim ihtiyaçlarımız giderilmesinde, kurslarda yabancı öğretmenler eşliğinde beden eğitimi öğretmenlerinin yetiştirilmesinde etkili olmuştur.

John Dewey Türkiye'ye davet edilen ilk yabancı uzmandır. İki rapor hazırlamıştır birinci rapor bütçeye konulması gereken ödeneklerle ilgilidir. İkinci rapor ise Türk Eğitim Sisteminin genel yapısı ile ilgilidir. Dewey ikinci raporunu Türkiye'de yazmamış Amerika'da tamamlayıp göndermiştir. Dewey hazırladığı raporlarda programların yeniden düzenlenmesini, Milli Eğitim Bakanlığı Örgütünün merkeziyetçi yapısının değiştirilmesini ve bakanlıkça, eğitimle ilgili programları inceleyecek ve eğitim planlarını hazırlayacak komisyonlar kurulmasını, öğretmen maaşlarının iyileştirilmesini ve öğretmen yetiştirmenin gözden geçirilmesini, okul sisteminin düzenlenmesini, okul disiplinin artırılmasını, okullarda sağlık ve sağlığın korunmasına dikkat edilmesini ve okullarda Fen ve Sosyal derslerinin bir bütün içinde işlenmesi gerektiğini önermiş, ayrıca matbaa, güzel sanatlar ve özel okullar ile ilgili birçok tespit ve tavsiyelerde bulunmuştur. Bu öneriler, Maarif Vekâleti üzerinde etkili olmuş ve Türk Eğitim Sisteminde birçok değişikliğin kapısını açmıştır. Bu öneriler sonucunda ilk olarak Maarif Vekâleti, kendisine bağlı olarak Talim ve Terbiye Dairesi'ni kurmuş ve Talim ve Terbiye Dairesi'ne eğitim-öğretim işleriyle ilgilenmek görevi verilmiştir.

Berly Parker, okul bina sayılarını artırarak öğretmen yetiştirmeye önem verilmesini, okul süresinin azaltılabileceğini, öğrencilere daha çok pratik bilgiler verilmesini, yetenekli öğrencilerin gözetilmesini ve hizmet içi eğitime önem verilmesini önermiştir. Sunduğu rapor okul binalarının sayısının artmasında etkili olmuştur.

John J. Rufi, öğrencinin iyi yönlendirilmesi için etkin bir rehberlik sistemi kurulmasını, okullarda kütüphane eksiklikleri giderilmesini yeni bir sınav sistemi getirilmesini ve Merkeziyetçiliği eleştirmiştir. Bu öneriler okullarda rehberlik sisteminin ve kütüphane kurulmasının yaygınlaşmasında ve 1955 Yılındaki sınav sistemi değişikliğinde etkili olmuştur.

Lester Beals hazırladığı raporda tüm okul kademelerinde etkin bir rehberlik sisteminin kurulmasını ve sürekli geliştirilmesini, Milli Eğitim Bakanlığının bir an önce çocuk rehberlik kliniklerinde çalışacak uzmanları ve psikologları yetiştirme işine başlamasını önermiş ve Eğitimde Merkeziyetçiliği eleştirmiştir. Rapordaki bu önerilerinden sonra okullardaki rehberlik hizmetlerinin yaygınlaşmasında ve uzman psikologların yetiştirilmesinde etkili olmuştur.

Ellsworth Tompkins Türk okulları ile ABD okullarını karşılaştırmış ve Türk okullarındaki temel sorunların kaynağı olarak müfredatın sabit olması olarak görmüştür. Karma eğitime vurgu yapmıştır. Bu tespitleri Ekim 1953'de "Muhtelif Gayeli Orta Okul" açılmasına ve Karma eğitimin yaygınlaşmasında etkili olmuştur.

### *İlkokul eğitime katkı sağlayanlar*

Kate Vixon Wofford, raporunda köy ilkokullarında müfredatın güncellenmesini, kızların okula gönderilmesinin özendirilmesini, ilkokulda öğrenim sürelerinin zaman içerisinde uzatılmasını ve karma eğitim yaygınlaştırılmasını önermiş ayrıca eğitim sistemindeki Merkeziyetçiliği de eleştirmiştir. Wofford'un yaptığı bu öneriler köy okullarında kız çocuklarının okula gönderilme oranlarının artmasında etkili olmuştur.

### *Mesleki eğitime (Lise) katkı sağlayanlar*

İsmail Hakkı Bey, Cumhuriyetin ilk yıllarında yurt dışındaki mesleki eğitim veren okulları yerinde görüp ve rapor hazırlayan ilk uzmandır. Raporunda Türk Eğitim Sistemi'nde üretici insan yetiştirmek istiyorsak Almanya, İngiltere ve Çekoslavakya gibi mesleki eğitime önem verilmesini ve yurtdışına gönderilen öğrencilerin gidilen ülkelerden hazırlık eğitimi almasını önermiştir. Bu önerileri sonucunda mesleki eğitime verilen önem artmış ve böylece mesleki eğitim veren okul sayısında önemli bir artış olmuştur.

Muallim Talat Bey raporunda Romanya ve Macaristan da el işi dersleri çocukların yaratıcılığını geliştirdiğini aynı derslerin Türk Eğitim Sisteminde de verilmesinin gerektiğini önermiş; ancak bu öneri ile ilgili herhangi bir iyileştirme yapılmamıştır.

Alfred Kühne, mesleki eğitimde temel eğitimin önemini vurgulamış. Devlet Demir Yolları, ordu ve bahriyenin elindeki çırak okullarının genişletilerek, çırak yetiştirme isinin bu kuruluşlarca üstlenilmesini, el sanatları eğitimi yapan okullarda yabancı dil olarak Almancanın tercih edilebileceğini, kadınların meslek eğitimleri için açılacak okullarda ev idaresi, çocuk bakımı, biçki ve dikiş gibi derslerin yer almasını istemiştir. Kühne ayrıca ikili öğretime geçilmesini ve öğretmenlerin ücretlerinin bölgelere göre belirlenmesini önermiş ve Türk Eğitim sistemindeki Merkeziyetçiliği eleştirmiştir. Alfred Kühne'nin hazırladığı rapor Mesleki eğitime verilen önemin artmasında etkili olmuştur.

George Stiehler, resim iş öğretmenlerinin yetiştirilmesine özen gösterilmesini ve bu öğretmenlerin okul müfettişlerine danışman olmasını önermiştir. Resim iş dersinin öneminin artmasında etkili olmuştur.

Omer Buyse, sanat okullarının sayılarının ve niteliklerinin artırılmasını, kız çocuklarının mesleki eğitime önem verilmesini, bu okullardaki programların güncellenmesini ve okullar açılırken bölgesel ihtiyaçların gözetilmesini önermiştir. Ülkenin çeşitli yerlerinde halka yönelik mesleki teknik eğitim kurslarının açılmasında etkili olmuştur. Bu kapsamda ilk olarak 1934'te ilk defa Kız Teknik Okulu, ardından 1937'de Erkek Teknik Okulu açılmıştır.

M. Costat, sanat okullarında teorik ve atölye derslerinin arasındaki ilişkinin artırılmasını, bu okullardaki derslere ek ders olarak değil de alanında uzman öğretmenlerin girmesini önermiştir. Costat, sanat okullarında atölye derslerine giren öğretmenlerin eğitimlerinin yeniden düzenlenmesinde etkili olmuştur. Elizabeth S. Gorvine köy kurslarının bir müddet daha devam etmesinin faydalı olacağını ve Kız Teknik Öğretmen okullarına seçilen öğretmenlerin yeni programlara çabuk adapte olan öğretmenlerden seçilmesi gerektiğini önermiştir. Gorvine'nin bu önerileri kız teknik öğretmen okullarında çeşitli düzenlemelerin yapılmasında etkili olmuştur.

### ***Spor mekteplerine katkı sağlayanlar***

Selim Sırrı'nın hazırlamış olduğu rapor Prag'da yapılan spor kongresinin özetidir. Kongrede alınan kararlar doğrultusunda eğitim sisteminde beden eğitimi derslerinin önemi artmıştır.

### ***Halk eğitime katkı sağlayanlar***

Watson Dickerman, raporunda Türkiye'nin halk eğitiminde köklü bir geçmişe sahip olduğu ve bu eğitimin daha etkin yapılması için MEB bünyesinde bir teşkilatlanmaya gidilmesini, hizmet içi eğitime önem verilmesini önermiş ve merkezîyetçiliği eleştirmiştir. Türkiye'de ilk kez halk eğitim seminerleri yapılmasında etkili olmuştur. Yapılan bu seminer sonucunda halk eğitimi alanında eleman yetiştirmenin ve işbirliğinin artmasına katkı sağlamıştır.

### ***Yüksek Öğretime katkı sağlayanlar***

Albert Malche yabancı uzmanlar arasında Türkiye'deki Üniversite sistemi ile ilgili ilk raporu hazırlayan uzmandır. Malche raporunda Üniversitelerde dil derslerine ağırlık verilmesini, araştırma yapmak için kütüphaneler kurulmasını, mezunlar derneklerinin kurulmasını önermiştir. Malche'nin bu önerileri Darülfünunun yerine İstanbul Üniversitesi adı ile yeni üniversite kurulmasına ilişkin kararda etkili olmuştur.

Amerika Carnegie Forum Uzmanları, eğitim fakültelerindeki tüm programlardaki derslerin kur tanımlarında etkili olmuşlardır. Uzmanlar Bu çalışmadaki modelin ana kaynağı olan ve ABD'de "Carnegie Forum" un 1986'da yayımladığı "Bir ulus hazırlanıyor: 21. yüzyıl için öğretmenler" adlı raporda bulunan ve ABD için üretilmiş önerileri sunmuşlardır. Bu öneriler: "Öğretmenlik mesleğinin standartlarını belirleyecek bir ulusal komite kurulmalıdır; öğretmen eğitimi için fen-edebiyat alanlarının birinden lisans derecesi alınması önkoşul olmalıdır; öğretmen yetiştiren programlar yüksek lisans derecesi verecek biçimde geliştirilmelidir" şeklindedir.

Avrupa Birliği kuruluşlarının Uzmanları, İlk Öğretim Programlarının yapılandırıcı yaklaşıma göre düzenlenmesinde etkili olmuştur. Uzmanlar kazanımlardan yola çıkarak yapılandırıcı bir yaklaşım benimsenmesini önermişlerdir. Bu kapsamda konu ve kavramları sarmallık ilkesine uygun olarak tasarlanmasını, bilgiye ulaşma yollarında alternatif yöntem ve tekniklerle verilmesini, öğretmenin öğrenciye sorgulamayı öğrettiği bir eğitim anlayışı geliştirilmesini, velilerle işbirliği esas alınarak birlikteliğe dayalı öğrenci değerlendirilmesinin sürece dayalı farklı ölçme araçlarıyla çoklu yapılmasını ve son olarak yaşamın kaynak olarak kullanan ve öğrenciyi merkeze alarak ihtiyaçlarına eğilen öğretmen ve yöneticilerin yetiştirilmesini kararlaştırmışlardır.

### ***Öğretmen yetiştirmeye katkı sağlayanlar***

Roben J. Maaske Öğretmenlerin yüksekökol mezunu olması gerektiğini, yetiştirilme sürelerinin artırılmasını ve öğretmenlerin sürekli hizmet içi eğitimden geçmesini önermiş ve öğretmen yetiştirmede çift başlılık ortadan kaldırılarak köy enstitüleri ve öğretmen okulları birleştirilmesi gerektiğini söylemiştir. Ayrıca eğitim sistemindeki merkezîyetçiliği eleştirmiştir. Öğretmenlerin yüksekökol mezunu olmasında ve öğretmenlerin hizmet içi eğitimin faaliyetlerinin artmasında etkili olmuştur.

Tablo 1'den de anlaşılacağı gibi yerli ve yabancı uzmanların sundukları raporlar ilk başlarda dikkate alınmış ve Türk Eğitim Sisteminde birçok olumlu gelişmenin başlamasına vesile olmuşlardır. Ancak son

yıllardaki eğitim alanındaki uluslararası TIMSS, PISA, PIRLS gibi uygulamalardan aldığımız neticeler düşünüldüğünde bundan yüzyıl önce tespit edilen sorunların hala tam anlamıyla çözülemediği düşünülmektedir.

### TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Kuşkusuz çoğu toplumlarda olduğu gibi Türkiye’de Batı’nın yakalamış olduğu medeniyet seviyesini yakalama ve bu seviyeyi geçme arzusu vardır. Bu istek Osmanlı İmparatorluğunda ve yeni kurulan Türkiye Cumhuriyetinde eğitim sistemimizdeki eksiklikleri gidermek ve yeni eğitim politikaları oluşturmak için Batılı uzmanlardan yararlanma ve batılı ülkelere yerli uzman göndererek rapor yazdırma uygulamasını beraberinde getirmiştir. Eğitim politikası, genelde tüm eğitim sisteminin, özelde ise bir eğitim örgütü ya da kuruluşunun amaçlarına ulaşmasını sağlamak üzere alınacak kararlara ve yapılacak uygulamalara rehberlik eden ilkeler bütünüdür (Balcı, 2005). Başka bir tanımla, “bir toplumun ya da bir eğitim kurumunun, istenen örgün ve yaygın eğitim amaçlarına ulaşması için alacağı kararlara hukuksal bir temel oluşturacak yargılarını kapsayan genel bir plandır (Demirtaş ve Güneş, 2002). Yapıcı’ya (2006) göre ise eğitim politikası, geçmişin izlerini taşıyan, bugünün gereksinimlerine yanıt veren, geleceğe yönelik algılamaları bünyesinde taşıyan ulusal bir projedir. Herhangi bir ülke eğitim politikalarını dünyadaki bilimsel, sosyal, ekonomik, jeopolitik-jeokültürel değişimleri dikkate alarak belirler.

Sanayi devriminden sonra Osmanlı Devleti, Batılılaşma ve modernleşme çabaları içine girmiş ve eğitim politikalarını buna göre belirlemiş, yerine kurulan Türkiye Cumhuriyeti de bu süreci yeni ve millî bir anlayışla devam ettirmiştir. Bu süreçte eğitim, Batılılaşmayı ve modernleşmeyi başlatıcı bir etken olarak görülmüş ve eğitim politikaları bu anlayışla belirlenmiştir. Bu bağlamda ülkemizde Cumhuriyetimizin ilk yıllarından başlayarak günümüze kadar yerli ve yabancı uzmanlardan yararlanma uygulaması devam etmiş ve Cumhuriyetten günümüze yerli ve yabancı uzmanların sunduğu raporlar Türk Eğitim sistemine birçok katkısı olmuştur (Akyüz, 2001).

Cumhuriyetin ilk yıllarında yurt dışına görevlendirilen yerli uzmanlar Avrupa Kitası’nda bulunan devletlere gönderilmiştir. Yerli uzmanların gönderildiği ülkeler arasında Almanya Fransa ve Sovyetler gibi dönemin güçlü devletlerinin yanında Bulgaristan, Romanya ve Macaristan gibi ülkelerde bulunmaktadır. Bu durum elçilikler aracılığıyla ülke ayırt edilmeksizin nerede olumlu bir eğitim uygulaması var ise yerinde görüp rapor edilmesi görüşünün olduğunu göstermektedir. Yerli uzmanlardan görevlendirdikleri ülkelerin eğitim sistemlerini genel olarak incelemeleri ve genel bir rapor hazırlamaları istenmiştir. Yapılan doküman incelemelerinde yerli uzmanların raporlarında, gittiği ülkelerin eğitim programlarını ve eğitim sistemlerindeki uygulamalarını genel olarak ele aldıkları ancak özellikle mesleki ve teknik eğitimi ön plana çıkartarak el işi dersleri, kız ve erkek sanat okulları, orman mektepleri, resim dersi, atölye araç gereçleri, spor dersleri gibi bazı spesifik örnekleri raporlarında vurguladıkları tespit edilmiştir.

Yerli uzmanlarımızdan İsmail Hakkı Bey’in yurtdışına gönderilen öğrencilerin gittiği ülkelerin eğitim sistemlerindeki yaşadıkları uyum sorunu tespiti, günümüze kadar gelen ve hala devam eden yurtdışına öğrenci gönderme uygulamasına yaptığı katkı bakımından önemlidir. Yerli uzmanlar arasında olan ve aynı zamanda dönemin Milli Eğitim Bakanı olan Mustafa Necati’nin tüm Avrupa ülkelerini gezerek bu ülkelerin eğitim sistemleri ile ilgili tespitleri ülkemizdeki ilk mektepteki programlar yeniden düzenlenmesi, muallim ihtiyaçlarımız giderilmesi, kurslarda yabancı öğretmenler eşliğinde beden eğitimi öğretmenleri yetiştirilmesi gibi olumlu uygulamaların başlamasının önünü açmıştır. Ancak; bu uygulamalar ile ilgili sorunların günümüzde de devam ettiği düşünüldüğünde bu uygulamaların geçici ve kağıt üzerinde kaldığı düşünülmektedir.

Türk Eğitim Sisteminde 1923-1927 yılları arasında yoğunlaşan yurt dışına uzman gönderme uygulaması zamanla yerini yurt dışından uzman davet etme uygulamasına bırakmıştır. Bu bağlamda yabancı uzmanların ülkemize davet edilme sıklığı özellikle Cumhuriyetin ilk yıllarında ve Demokrat Parti döneminde artmıştır. Ülkemize davet edilen yabancı uzmanlarda ise genellikle ABD ve Almanya'dan uzmanların davet edildiği görülmektedir. Bu uzmanlar arasında sadece John Dewey'den ülkemizin genel eğitim sistemi hakkında rapor hazırlaması istenmiştir. Diğer uzmanlar ise eğitimde öne çıktıkları alanlar ile ilgili rapor vermeleri için davet edilmiştir. Ancak ülkemize gelen bütün yabancı uzmanlar birbirine benzer şekilde eğitimin temel sorunları hakkında raporlar düzenlemişlerdir. Yabancı uzmanların tespit ettikleri ortak sorunlar mesleki eğitim yetersizliği, okul sayılarının azlığı, öğretmenlerin ücretlerinin yetersizliği, köy okullarındaki müfredat eksiklikleri, karma eğitim, kız çocuklarının okula gönderilmemesi, halk eğitimine gereken önemin verilememesi, okul eğitim sürelerinin yetersizliği, okullardaki araç gereç eksikliği, rehberlik uygulamasının yokluğu, kütüphane yetersizliği, öğretmen yetiştirmedeki yetersizlikler vb.dir. Burada önemli olan yabancı uzmanların raporlarında bu eksikliklerinin çoğunluğunun mesleki eğitim kademelerinde olmasıdır. Yabancı uzmanların raporlarında mesleki eğitimin artırılmasını ve var olan mesleki eğitim okullarının da şartlarının iyileştirilmesi için çokça önerilerde bulunmuş ve bu önerilerin çoğu dikkate alınmıştır. Raporlarda mesleki eğitime önem verilmesinin nedeni olarak yeni kurulan Cumhuriyetin kalkınma hedefleri doğrultusunda eğitim kademelerinde üreten insan yetiştirme fikrine sahip olması düşünülebilir.

Yabancı uzmanların raporlarında bir başka önemli konu öğretmen yetiştirme değildir. Yabancı uzmanların birçoğu bu konuya değinmiş ancak özellikle Roben J. Maaske'nin öğretmen yetiştirme ile ilgili yapmış olduğu tespitler daha kapsamlıdır. Uzmanların özellikle öğretmen yetiştirmedeki sorunlar üzerinde durması günümüzde de aynı sorunun devam ettiğini düşündüğümüzde son derece manidardır. Türk Eğitim Sisteminde Batıdaki uygulamalardan yararlanma geleneği 1960'lı yıllardan sonra artık uzmanlardan değil de batılı kurum ve kuruluşlardan faydalanmaya dönüşmüştür. Bu çerçevede 1997 yılında eğitim fakültelerinde yeniden yapılanma faaliyetlerinde Amerika Carnegie Forum Uzmanları'ndan 2005 yılında ise ilköğretim programları yeniden yapılandırılırken Avrupa Birliği kuruluşları Uzmanlarından görüş alınmıştır.

Sonuç olarak bir ülkede eğitim sisteminde tarafsız bir gözün öneride ve değerlendirmelerde bulunması eğitim sisteminde başarıyı yakalamak için çok önemlidir. Bu araştırmada belirtildiği gibi mevcut uygulama yaklaşık yüz yıldır yapılmakta ve bu uygulamanın eğitim sistemimize katkılarının ne derecede olduğu tartışılmaktadır. Yapılan bu çalışmada da görüldüğü gibi hazırlanan tarafsız gözlerin hazırladığı raporlarda Türk eğitim sisteminde yaşanan sorunlar ile ilgili çok değerli öneriler yapılmış; ancak bu sorunların günümüzde de halen devam ettiği düşünüldüğünde raporlarda yapılan çözüm önerilerinin Türk eğitim sisteminin ileri gelenleri tarafından yeterince önemsenmediği anlaşılmaktadır. Ayrıca Türk Eğitim Sisteminde uzman raporlarından yararlanma geleneği yakın tarihimizde Batılı kurumların görüşlerinden yararlanma şeklinde gerçekleşmiştir. Ancak bu yararlanma sürecinde elde edilen bilgiler ve deneyimler eğitim politikaları bağlamında sistematik değerlendirilmediği için beklenen etkiyi oluşturamamıştır. Çünkü yabancı uzmanlardan alınan görüşler doğrultusunda yapılan 1997 eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılması ve 2005 yılındaki ilköğretim programlarının düzenlenmesi faaliyetlerinde getirilen öneriler eğitim felsefemizin süzgecinden yeterince geçirilmemiş olduğundan istenilen düzeyde olumlu bir etki yapmamıştır. Ancak geçmişte yapılan uygulamaların istenilen düzeyde katkı sağlamamasının nedenleri üzerinde durulması gerekmektedir. Çünkü küreselleşmenin öne çıktığı günümüzde uygulamalara daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü küreselleşen dünyada ülkelerin kalkınmışlık düzeyleri sadece ekonomik alanda değil eğitim alanındaki göstergeleri ile de ölçülmektedir. Bu göstergeler de uluslararası TIMSS, PISA, PIRLS gibi uygulamalar ile belirlenmektedir. Bu uygulamalarda ülkemizin durumu istenilen düzeyde değildir. Bu nedenle uluslararası alanda eğitim göstergelerimizin

yükselmesi için başka ülkelerin eğitim sistemlerindeki iyi uygulamalardan haberdar olmak için uzman görüşü alma ve alınan bu görüşlerin sistematik olarak gözen geçirilmesi ve yeni eğitim politikalarına, uygulamalarına yansıtılması gerekmektedir. Araştırmada elde edilen sonuçlar ışığında aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

1. Yabancı uzmanların yapmış olduğu önerilerin pek çoğunun, raporun yazıldığı yıllarda kullanılmaması bir daha ülkemize uzman çağırılmasına gerek olmadığı anlamına gelmemelidir. Çünkü başka ülkelerin eğitim uygulamalarından, bunların olumlu ve olumsuz sonuçlarından haberdar olmak, eğitim sisteminde yapılacak düzenlemeler için son derece gereklidir. Bu nedenle başka ülkelere uzman gönderme ve yabancı uzman davetine devam edilmelidir; ancak belli bir alandaki gelişmeyi inceleyecek şekilde sınırlandırılmalıdır.
2. Yerli ve yabancı uzmanlara görevlendirildikleri ülkelerde ve Türkiye’de araştırma yapmaları için yeterli süre tanınmalıdır. Böylece uzmanların, inceleme yapılan zamanın kısa olmasından dolayı kendi raporlarını güvenilir kaynaklar olarak kabul etmemeleri ortadan kaldırılmış olacaktır.
3. TIMSS, PISA, PIRLS gibi uygulamalarda başarılı olan ülkelere uzmanlar gönderebilir ya da uzmanlar davet edilebilir. Ancak geçmişte yapılan hatalara düşmeyip bu uzmanlardan alınan raporların daha derinlemesine analizlerinin yapılması, bütüncül bir perspektifle ele alınması, eğitimde sürekli iyileşme ilkesinden hareketle eksikliklerin tespit edilerek telafi mekanizmaları ve etkili politikaların geliştirilmesi, eğitimde niteliğin artırılmasına katkı sunacaktır.
4. Hazırlanan raporlar yalnızca yazıldıkları döneme aitmiş gibi değerlendirilmemeli ve tozlu raflarda unutulmamalıdır. Bu raporların önemli bulunan bölümleri Bakanlık tarafından kitap haline getirilmelidir. Böylece araştırmacılar dışında tüm öğretmenlerin de raporlarda yer alan bilgilerden yararlanması sağlanabilir.

#### KAYNAKÇA

- Adıgüzel, A., & Sağlam, M. (2009). Öğretmen eğitiminde program standartları ve akreditasyon. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10(3), 83-103.
- Akkutay, Ü. (1996). Milli Eğitimde yabancı uzman raporları: Atatürk dönemi. Ankara: Avni Akyol Ümit Kültür ve Eğitim Vakfı.
- Akyüz, Y. (2001). Türk eğitim tarihi. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Bademci, V. (1997). Aymazlığın sonu: geleceği tehlikede bir ulus. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Bal, H., (1991). 1924 Raporunun Türk Eğitimi'ne etkileri ve John Dewey' in eğitim felsefesi. İstanbul: Aydınlar Matbaası.
- Balcı, A. (2005). Açıklamalı eğitim yönetimi terimleri sözlüğü, Tek Ağaç Yayınları, Ankara
- Başgöz, C. (2005). Türkiye'nin eğitim çıkmazı ve Atatürk. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Başgöz, İ., & Wilson, H. E. (1968). Türkiye Cumhuriyetinde Eğitim ve Atatürk. Ankara: Dost Yayınları.
- Binbaşoğlu, C. (1999). Cumhuriyet dönemi eğitim bilimleri. Ankara: Tekışık Yayıncılık,
- Çakır, T. (1999). Cumhuriyet'in yirmi beşinci yılı'nda Türk Milli Eğitiminde ilköğretim (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Çınar, İ. (2014). Türk Eğitim Sistemi'nde bitmeyen batı etkisi. Turan Stratejik Araştırmalar Dergisi 6(22), 20-51.
- Demirtaş, H.; Güneş, H.(2002), Eğitim yönetimi ve denetimi sözlüğü. Ankara: Anı Yayıncılık

- Erdem, S. (1986) İstanbul Teknik Üniversitesi: Tarihçesi: Mir'at-ı Mühendishâne-i Berrî-i Hümâyûn. İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul
- Ekiz, D. (2015). Bilimsel araştırma yöntemleri. Anı Yayıncılık.
- Ekizceli, A. (2006). Yabancı uzmanların Türk Eğitim Sistemi hakkında verdikleri raporlar (1924-1960) üzerine bir analiz (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Ergün, M. (1982). Atatürk devri Türk eğitimi. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Gül, V.(2003) John Dewey'in Türk eğitim sistemine etkisi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kafadar, O. (1997). Türk eğitim düşüncesinde batılılaşma. Ankara: Vadi Yayınları.
- Kararslan, E. (2005), Kamu kesimi eğitim harcamalarının analizi. Maliye Dergisi, 149.
- Karagöz,S.(2019). Cumhuriyet dönemi eğitime yön veren yerli ve yabancı uzman raporları (1911-1927) Ankara: Pegem Akademi,
- Karakütük, K., & Özbal, E. Ö. (2019). Eğitim Yöneticilerinin Yaşadıkları Sorunlar İle Sorun Çözmede Kullandıkları Teknikler. Milli Eğitim Dergisi, 48(223), 33-60.
- Karasar, N. (2005). Bilimsel araştırma yöntemi. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kirişçi, G., & Yirci, R. (2021). Eğitimcilerin gözünden Türk eğitim sistemindeki krizler ve çözüm önerileri. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 41(3), 1915-1950.
- Koç, M.Ş. (1970). Eğitimde emperyalizm ve yabancılaşma. Ankara: Güven Matbaası.
- Lin, N, (1976). Foundadions of Social Research. USA:McGrow-Hill, inc,
- Marım, Y. & Sam, R. (2018). 1950-1960 arası Amerikalı uzman raporları bağlamında Türk Eğitim Sistemi'ne çizilen yol haritası. Kaygı. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi, (30), 11-33.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2019). Milli Eğitim İstatistikleri (2004-2005). Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Okçabol, R. (2001). Öğretmen yetiştirmede merak edilen konular. Y.Müdafaa-i Hukuk Dergisi, Aralık.
- Öz, S.N. (1962). Türk Eğitimi'nin, Türk Kültürü'nün en önemli meselesi nedir? Öğretmen Dergisi, (16)193, ss. 5-6.
- Özcan, Ş. (2006). Cumhuriyet dönemi yabancı eğitim uzmanlarının Türk Eğitim Sistemine etkileri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Söyler, D. (2008). "Eğitim hizmetleri bağlamında vakıf üniversitelerinin finansal ve vergisel sorunları", Maliye Dergisi, 154. [http://212.174.133.188 /calismalar/maliye\\_ dergisi/yayinlar/md/154/5. ilhamisoyler.pdf](http://212.174.133.188 /calismalar/maliye_ dergisi/yayinlar/md/154/5. ilhamisoyler.pdf). Erişim Tarihi: 12.03.2014
- Sulubulut, M. (2014). Eğitim alanında Türkiye'ye davet edilen yabancı uzmanlar (1923-1960). (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Şahin, M. (1996). Türkiye'de öğretmen yetiştirme uygulamalarında yabancı uzmanları yeri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Şimşek, H. (2009). Methodical problem in the researches of educational history. Journal of Faculty of Educational Sciences, (42), 1, 33-51.
- Takım, A. (2012). Demokrat parti döneminde uygulanan ekonomi politikaları ve sonuçları. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 67(02), 157-187.
- Taş, U. (2007). Türkiye'de kalkınma planları ışığında eğitimin kalkınmadaki rolü (Yayınlanmış yüksek Lisans Tezi), Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı Eskişehir.
- Taşdemirci, E. (1992). Belgelerle 1933 üniversite reformunda yabancı bilim adamları. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Tozlu, N. (2003). İnsandan devlete eğitim. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Tunç, S. (1969). Türkiye'de eğitim eşitliği. Ankara: Başnur Matbaası.
- Turan, S., & Şişman, M. (2013). Eğitim yönetimi alanında üretilen bilimsel bilgi ve batılı biliş tarzının eleştirisine giriş [Çağrılı Makale]. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, 19(4), 505-514.

Yapıcı, Ş. (2006). Bir eğitim aracı olarak televizyon ve etkileri. *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 6(2), 1-15.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

[www.meb.gov.tr](http://www.meb.gov.tr)